

UNIMARC, ONIX ir ateitis

Alan DANSKIN

Britų biblioteka, Boston Spa, Westherby W. Yorkshire LS23 7BQ, United Kingdom,
el. p. alan.danskin@bl.uk

Išvadas

Straipsnyje svarstoma, ar norint pasiekti bibliografinio kontinuumo knygų prekyba ir bibliotekų bendrija gali turėti naudos iš keitimosi produktų metaduomenimis. Pateikiamas galimas ONIX metaduomenų rinkinys bibliotekoms.

B. Greeno straipsnyje apžvelgta, kaip ONIX vystėsi ir kaip diegiamas knygų prekyboje. Šiame straipsnyje bus aptartos galimybės, kurias suteikia ONIX vartojimas bibliotekose. Pagrindinis dėmesys skiriamas vadinamajam „bibliografiniam kontinuumui“ – knygų prekybos ir bibliotekų keitimuisi metaduomenimis, pagrindinėms šio darbo kliūtims bei būdams, kaip jas įveikti. Taip pat trumpai apibendrintas ONIX ir UNIMARC suderinamumo schemos rengimas.

Bibliografinis kontinuumas

Nors knygų prekybos ir bibliotekų bendrijos veiklos tikslai skiriasi, joms vienodai svarbu tiksliai aprašyti dokumentus ir nustatyti jų saugojimo vietą. Kiekviena grandis turės naudos galėdama pakartotinai vartoti viena kitos duomenis. Bibliotekoms preliminarūs bibliografiniai įrašai teikia vertingą informaciją atrankos bei išsigijimo funkcijoms vykdyti ir gali sumažinti katalogavimo išlaidas. Leidybos pramonei išreikšti bibliografiniai ryšiai ir pateikti sunormintų vardų bei dalykinių rubrikų duomenys gerina jų suradimą ir dėl to atsiveria papildomos veiklos galimybės. Bibliografinio kontinuumo idėja brendo ilgą laiką, tačiau nebuvo visiškai įgyvendinta. Ji nenukreipta prieš tokias sėkmingas programas kaip CIP (*Cataloguing in Publication*), CORC (*Cooperative Online Resource Catalog*) ar tokius projektus kaip BIBLINK (*A Bibliographic Link between Publishers of Electronic Resources and National Bibliographic Agencies*).

ONIX lyginimas su MARC

Ironiška, bet pagrindinė kliūtis keistis produkto metaduomenimis yra keitimosi formatai. Knygų prekyba vėrciau taikė savus formatus negu MARC, ir norėdami

konvertuoti leidejų informaciją į MARC bibliotekininkai vartojo tarpinius formatus. Kaip žinia, rutininė konversijos operacija dažniausiai pakeičia duomenis, yra brangi ir sunkiai palaikoma. ONIX siūlo knygų prekybai vieningą standartą, padėsiantį mažinti konvertavimo išlaidas.

Straipsnio autoriaus paprašyta palyginti ONIX su UNIMARC ir aprašyti jų sankirtas. Tuo tikslu buvo sukurta dinaminė elektroninė lentelė, kurioje kiekvienas ONIX 1.1 elementas ar kodas gretinamas su atitinkamu UNIMARC kodu. Lentelė paskelbta „Editeur“ tinklo svetainėje ir sudarė pagrindą ONIX/MARC21 gretinimui, kurį atliko OCLC ir pateikė LC tinklo svetainėje. Duomenys išsamiau netestuoti (prieiga buvo galima tik prie dviejų ONIX įrašų), tačiau vartojant duomenų atitikmenų schemą, ONIX duomenys pakeisti į atpažįstamus UNIMARC įrašus. Nors ONIX siūlo gausų metaduomenų žodyną, galintį aprašyti spausdintas ir elektronines knygas, kompaktinius diskus ir kt., jis dar nepritaikytas serialiniams leidiniams. Darbas ta linkme vykdomas, bet, aišku, tai riboja ONIX reikšmę bibliotekoms. Be to, neįmanoma perkelti UNIMARC duomenų atgal į ONIX; suprantama, konvertuoti „ten ir atgal“ niekada nebus įmanoma. Tačiau bus galima pagerinti ONIX įrašus su nedideliu informacijos, ypač dalykinių duomenų, kiekiu. *Interparty* projektas nagrinėja, kaip praplėsti ONIX autoritetiniams duomenis įtraukti.

Formatų turinys

Bibliografinis kontinuumas bus ekonomiškai naudingas tik tuo atveju, jei keitimosi duomenis bus galima vėl tinkamai naudoti. ONIX išspraudžia kai kuriuos duomenų elementus į formas, kurias bibliotekos gali vartoti, ar bent jau pažymti, kad duomenys turi būti peržiūrėti, bet tai nekompensuoja bendro turinio standarto trūkumo. Kol dar netikime, kad leidejai pasirinks AACR2, ISBD ar MARC, abiem grandims bus naudinga peržiūrėti savo iš anksto susidarytą nepalankią nuomonę ir aptarti, kaip turinys galėtų būti suderintas. Jungtinėje Karalystėje BNB tyrimų fondas finansavo nuomonių apklausą šia tema: siūlė bibliotekininkams apsvarstyti, kuo jiems naudingi (arba nenaudingi) galimi įrašų reikalavimai.

Išvados

ONIX dar netapo perspektyviu UNIMARC tęsėju, bet kai jis stabilizuosis, galės būti keitimosi duomenimis laidininkas. Tačiau norėdami gauti didžiausios naudos, turėtume kritiškai peržiūrėti savo pačių katalogavimo praktiką: ar taip darome todėl, kad taip visada buvo

daroma? Jeigu taip, turime keisti savo taktiką, kad galėtume vartoti knygų prekybos sukurtus metaduomenis; tuomet kataloguotojai galės sutelkti pastangas autoritetinių duomenų apskaitai vykdyti, knygoms išdėstyti, klasifikuoti ir dalykinti, o visa tai bibliotekų katalogus daro pranašesnius už interneto naršyklę.

Caplan, Priscilla *A blooming garden, traversed by crosswalks, atop a steep and rocky road*. Pranešimas skaitytas konferencijoje *Bibliographic Control in the New Millennium*. (23/11/2000, Library of Congress)
<http://leweb.loc.gov/catdir/bibcontrol/caplan-paper.html>

ONIX International Release 1.1 / Editeur
<http://www.editeur.org/onixfiles.html>

ONIX/MARC Mappings: <http://www.editeur.org/onixmarc.html>